

Sygn. akt II UK 260/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Julii K. jako następcy prawnego Zbigniewa K. oraz zainteresowanej Julii K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w E.

o ustalenie wysokości zadłużenia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 września 2010 r.,

skargi kasacyjnej zainteresowanej Julii Karpińskiej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 1 kwietnia 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w E. (organ rentowy) decyzją z dnia 12 sierpnia 2005 r. stwierdził, iż należności Zbigniewa K. (wnioskodawca)

wobec ZUS –u z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 1999 r. do sierpnia 1999 r. wynoszą w łącznej kwocie 103.844,07 zł., w tym: należność główna 45.332,67 zł oraz odsetki naliczone na dzień 11 lutego 2003 r. w wysokości 58.511,40 zł.

Sąd Okręgowy w E. wyrokiem z dnia 11 marca 2008 r. zmienił zaskarżoną odwołaniem wnioskodawcy powyższą decyzję organu rentowego w ten sposób, że stwierdził, iż należności wnioskodawcy wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 1999 r. do sierpnia 1999r., wynoszą w łącznej kwocie 100.884,35 zł, w tym należność główna 43.071,55 zł i odsetki w kwocie 57.812, 80 zł.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, wnioskodawca w spornym okresie był współnikiem cywilnej „S.” w O. W dniu 11 lutego 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Inspektorat w O. wydał decyzję przenoszącą odpowiedzialność za zobowiązania spółki cywilnej „S.” z tytułu nieopłacenia składek za okres od stycznia 1999 r. do sierpnia 1999 r. na Zbigniewa K. - byłego współnika wskazanej spółki. Dnia 13 marca.2003 r. wnioskodawca odwołał się od tej decyzji. Postanowieniem z dnia 10 listopada 2004 r. Sąd Okręgowy w E. - wobec cofnięcia przez skarżącego odwołania - umorzył postępowanie i przekazał nowe żądanie wnioskodawcy o umorzenie zaległości z tytułu niezapłaconych składek do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych - Oddziałowi w O. W dniu 13 kwietnia 2005 r. wydano decyzję odmawiającą umorzenia należności w wysokości 54.293,42 zł. Następnie decyzją z dnia 14 czerwca 2005 r. dyrektor Oddziału ZUS w E., działająca z upoważnienia Prezesa ZUS, utrzymała w mocy decyzję z dnia 13 kwietnia 2005 r.

W dniu 29 lipca 2005 r. wnioskodawca wniósł na podstawie art. 83 a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych o wydanie decyzji w sprawie kwoty zobowiązania z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki "S.". Organ rentowy decyzją z dnia 12 sierpnia 2005 r. stwierdził, że należności Pana Zbigniewa K. wobec ZUS z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 1999 r. do sierpnia 1999 r.

wynoszą łącznie 103.844,07 zł w tym: należność główna - 45.332,67 zł i odsetki naliczone na dzień 11 lutego 2003 r. w wysokości 58.511,40 zł.

Sąd pierwszej instancji zważył, że zgodnie z art. 83a ust I ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie społecznych prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie.

Mając to na uwadze, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że w tej sytuacji na wnioskodawcy ciążył obowiązek udowodnienia, że po uprawomocnieniu się decyzji z 11 lutego 2003 r., w której orzeczono o jego odpowiedzialności jako współnika za zobowiązania spółki "S." w O. z tytułu zaległości w opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na zobowiązanie. Nowej okoliczności, o której mowa w art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie stanowi wydanie przez organ rentowy decyzji odmawiającej umorzenia składek wskazującej inną kwotę zaległości skarżącego od tej, która wynika z decyzji z dnia 11 lutego 2003 r. Zdaniem Sądu, organ rentowy jasno, logicznie i wiarygodnie wyjaśnił, iż decyzją tą objęto jedynie składki finansowane przez płatnika, podczas gdy decyzja z dnia 11 lutego 2003 r. ujmuje również składki finansowane przez ubezpieczonych.

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska wnioskodawcy, że dokonując wpłat w wysokości: 100.000 zł z dnia 10 czerwca 1999 r. oraz 198.796,09 zł z dnia 18 sierpnia 1999 r. pokrył on wszystkie zaległości z tytułu składek odprowadzanych do ZUS. Swoje przekonanie w tym zakresie wnioskodawca wywodzi między innymi z pisma Naczelnika Urzędu Skarbowego z O. z dnia 31 sierpnia 1999 r., w którym stwierdzono, że w związku z wpłatą z dnia 18 sierpnia 1999 r. zostały pokryte wszystkie zaległości z tytułu składek ZUS Państwa Julii i Zbigniewa K. i S.C, „S.” będące w postępowaniu egzekucyjnym Urzędu. Sąd ustalił, że naczelnik Urzędu Skarbowego nie prowadził postępowania egzekucyjnego na wniosek ZUS za okres objęty decyzją z dnia 11 lutego 2003 r. Jak wynika z przedstawionych przez

pozwany organ rentowy rozliczeń, kwota 198.796,09 zł została zaliczona na poczet zaległości objętych tytułami wykonawczymi wystawionymi za okres zaległości z tytułu składek od czerwca 1996 r. do grudnia 1998 r. Ponadto, również i druga ze wskazanych przez wnioskodawcę kwot w wysokości 100.000 zł nie pokryła zaległości objętych decyzją z dnia 11 lutego 2003 r. Kwota ta została bowiem zarachowana na poczet zaległości spółki z tytułu składek za okres od marca 1996 r. do stycznia 1997 r. Odnosząc się natomiast do zarzutów pełnomocnika wnioskodawcy dotyczących niewłaściwego rozliczania składek, Sąd przyjął, że nie jest to okoliczność nowa. Sposób rozliczania składek był wnioskodawcy znany, gdyż metoda rozliczania powyższych wpłat była wyjaśniana w postępowaniu odwoławczym od decyzji z dnia 11 lutego 2003 r. toczącym się przed Sądem Okręgowym w E. Zobowiązany powyższych rozliczeń nie kwestionował, uznał je za prawidłowe i wycofał swoje odwołanie. Jednakże strona pozwana przyznała, iż w dniu 3 stycznia 2000 r. wnioskodawca dokonał wpłat, które nie zostały uwzględnione w decyzji z dnia 11 lutego 2003 r. Z przedłożonego przez pozwany organ rentowy zestawienia wynikało, że wpłaty te rozliczone następująco:

- wpłata 113,18 zł zaliczona została na FP i FGŚP (01.1999 r.), w tym 86,48 zł przekazano na należność główną, zaś 26,70 zł na odsetki,
- wpłata 42,56 zł zaliczona została na FP i FGŚP (O I. 1999 r.), w tym 32,46 zł przekazano na należność główną, zaś 10,10 zł na odsetki,
- wpłata 636,36 zł zaliczona została na FUS (01.1999 r.), w tym 486,16 zł przekazano na należność główną, zaś 150,20 zł na odsetki,
- wpłata 1690,60 zł zaliczona została na FUS (O I. 1999 r.), w tym 1291,60 zł przekazano na należność główną, zaś 399,00 zł na odsetki,
- wpłata 346,53 zł zaliczona została na FUZ (01.1999 r.), w tym 264,73 zł przekazano na należność główną, zaś 81,80 zł na odsetki,
- wpłata 130,49 zł zaliczona została na FUZ (01.1999 r.), w tym 99,69 zł przekazano na należność główną, zaś 30,80 zł na odsetki.

Sąd zważył, że jak wynika z art. 229 k.p.c. fakty przyznane w toku postępowania przeciwną nie wymagają również dowodu, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości. W tej sytuacji, w ocenie Sądu Okręgowego, nie ulegało

wątpliwości, że zachodzą podstawy do ponownego ustalenia zobowiązania skarżącego za zobowiązania spółki "S." .

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 1 kwietnia 2009 r. zmienił zaskarżony apelacją wnioskodawcy wyrok w pkt I w ten sposób, iż uchylił zaskarżoną decyzję z dnia 12 sierpnia 2005 r. ustalając brak podstaw prawnych do wydania decyzji ponownie ustalającej zobowiązanie wnioskodawcy wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu zaległości składkowych wskutek wniosku z dnia 17 czerwca 2005 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, jest bezsporne, że decyzją z dnia 11 lutego 2003 r. organ rentowy ustalił wysokość zobowiązania wnioskodawcy na kwotę 103.884,07 zł, w tym należność główna w kwocie 45.332,67 zł oraz odsetki w kwocie 58.511,40 zł. W decyzji z dnia 13 kwietnia 2005 r. w przedmiocie odmowy umorzenia zobowiązania wskazano natomiast, że zobowiązanie wnioskodawcy stanowi łącznie kwotę 46.107,78 zł. Decyzją z dnia 12 sierpnia 2005 r. organ rentowy potwierdził na żądanie wnioskodawcy na podstawie art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wysokość zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne. Żądanie ponownego ustalenia wysokości zobowiązania wnioskodawcy wywodził z istniejących pomiędzy powyższymi decyzjami rozbieżności w zakresie wysokości kwot zobowiązania ciążącego na nim wobec organu rentowego. Co do tej różnicy, organ rentowy podnosił w toku postępowania, iż wynika ona z faktu, że w przypadku umorzenia należności brak jest podstaw prawnych do objęcia umorzeniem części składek finansowanych przez ubezpieczonych nie będących płatnikami składek.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak było w rozpoznawanej sprawie podstaw do wydania decyzji z dnia 12 sierpnia 2005 r. w trybie art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w przedmiocie ponownego ustalenia zaległości wnioskodawcy z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 1999 r. do sierpnia 1999 r. Organ rentowy nieprawidłowo uznał, że okoliczności rozpoznawanej uzasadniają ponowne ustalenie wysokości zobowiązania. Nie można, wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, uznać, że podstawę do wydania decyzji w trybie art. 83 a ustawy o

systemie ubezpieczeń społecznych stanowi fakt istnienia rozbieżności, co do wysokości kwot zobowiązania. Organ rentowy precyzyjnie i klarownie bowiem wyjaśnił przyczynę powstania tychże rozbieżności, po wtóre natomiast - wnioskodawca był w toku postępowania informowany o tym, z czego przedmiotowe różnice wynikają. Okolicznością uzasadniającą wydanie tejże decyzji nie może w żadnej mierze być także fakt przyznania przez pozwany organ rentowy w toku postępowania, iż w dniu 30 stycznia 2000 r. zidentyfikowano w Komputerowym Systemie Informatycznym wpłaty w kwotach wyszczególnionych w piśmie pozwanego z dnia 4 stycznia 2006 r. Powyższe stanowi jedynie podstawę do dokonania korekty wysokości zadłużenia w decyzji z dnia 11 lutego 2003 r. Niemniej okoliczności te podniesiono dopiero po wydaniu decyzji z dnia 12 sierpnia 2005 r., a zatem nie mogły być one oceniane przez pozwanego w dniu wydania decyzji.

Sąd Apelacyjny uznał, że skoro nie zaszły w sprawie żadne nowe okoliczności, nie przedłożono żadnych nowych dowodów, to organ rentowy nie miał podstaw do wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości zobowiązania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, podstawy wydania decyzji w trybie art. 83 a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie stanowi w żadnym razie okoliczność, iż w toku działalności spółki cywilnej „S.” nie składano w organie rentowym stosownych deklaracji rozliczeniowych. Na okoliczność tę pełnomocnik wnioskodawcy powołał się dopiero w toku postępowania sądowego (pismo pełnomocnika wnioskodawcy z dnia 10.09.2007 r.), natomiast faktu tego wnioskodawca nie podnosił przed organem rentowym. Brak było zatem jakichkolwiek przesłanek do wznowienia postępowania przed organem rentowym. Sąd podkreślił, że niekwestionowanym było to, że spółka „S.” w trakcie prowadzonej działalności nie składała w organie rentowym wymaganych dokumentów rozliczeniowych, jednakże powyższe nie jest tożsame z brakiem możliwości prawidłowego określenia wysokości zobowiązania spółki, zwłaszcza w sytuacji, że po dacie zakończenia działalności spółki cywilnej „S.”, co wprost wynika z akt w sprawie z odwołania Zbigniewa K. przeciwko Zakładowi Społecznych w O. czego wnioskodawca wówczas nie kwestionował., złożone zostały deklaracje

rozliczeniowe umożliwiające prawidłowe rozliczenie spółki, na podstawie których wydano decyzję określającą wysokość zobowiązania wnioskodawcy.

Pełnomocnik Julii K., następcy prawnego zmarłego Zbigniewa K., Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok w całości skarga kasacyjną, w której zarzucił: I. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 46 ust. 1, 2, 3 i 4, art. 47 ust. 1 i art. 48 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 30 grudnia 1999 r. w związku z art. 6 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że zobowiązany nie wykazał istnienia przesłanek do zmiany decyzji organu rentowego i braku materialno-prawnej podstawy do ustalenia wysokości zobowiązania wobec ZUS; naruszenie wskazanych przepisów prawa przejawia się ponadto w błędnym przyjęciu, iż wobec braku deklaracji rozliczeniowej płatnika składek, a także wobec niewydania decyzji ustalającej wysokość składek na ubezpieczenia społeczne w stosunku do ubezpieczonych, istnieje podstawa do ustalenia odpowiedzialności osoby trzeciej jako płatnika składek; II. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, że nie zaistniały podstawy prawne do ponownego ustalenia zobowiązania stwierdzonego decyzją ostateczną organu rentowego, co doprowadziło do wydania orzeczenia w sposób sprzeczny z prawem.

Wskazując na powyższe podstawy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie na rzecz skarżącej od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania za I i II instancję oraz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono

okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Z przepisu tego wynika, że ponowne ustalenie przez Zakład (z urzędu lub na wniosek) prawa lub zobowiązania jest dopuszczalne wtedy, gdy spełnione zostaną łącznie następujące przesłanki: 1) prawo lub zobowiązanie stwierdzone zostało decyzją ostateczną Zakładu, 2) po uprawomocnieniu się tej decyzji przedłożono Zakładowi nowe dowody lub ujawniono okoliczności, 3) przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniały przed wydaniem decyzji, 4) przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności mają wpływ na to prawo lub to zobowiązanie.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest dopuszczalność ponownego ustalenia przez organ rentowy zobowiązania wnioskodawcy ustalonego decyzją z dnia 11 lutego 2003 r., w której stwierdzono – na podstawie art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, że wnioskodawca odpowiada za zobowiązania spółki cywilnej od stycznia 1999 r. do sierpnia 1999 r. w wysokości 103.844,07 zł, w tym należność główna – 45.33,67 zł i odsetki – 58.511,40 zł.

Niewątpliwie spełniona została pierwsza z wyżej wymienionych przesłanek zastosowania art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ponieważ zobowiązanie, o którego ponownego ustalenia domagał się wnioskodawca we wniosku z dnia 29 lipca 2005 r., zostało stwierdzone decyzją organu rentowego z dnia 11 lutego 2003 r., która stała się skuteczna wskutek cofnięcia przez wnioskodawcę odwołania od tej decyzji i umorzenia postępowania postanowieniem Sądu Okręgowego w B. z dnia 10 listopada 2004 r.; przekazanie przez Sąd żądania wnioskodawcy o umorzenie zaległości z tytułu niezapłaconych składek organowi rentowemu nie pozbawiało przymiotu ostateczności powyższej decyzji, ponieważ żądanie to dotyczyło nowej sprawy, a mianowicie umorzenia należności na podstawie art. 28 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jest zatem bezsporne, że organ rentowy decyzją ostateczną z dnia 11 lutego 2003 r. ustalił wnioskodawcy zobowiązanie za niedopełnienie obowiązku określonego w art. 16 ust. 4 pkt 1, art. 17 ust. 1 i 2, art. 46 ust. 1 i art. 47 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Odnosnie do drugiej z wyżej wymienionych przesłanek należy podnieść, że chodzi tu o nowe dowody lub okoliczności, które zostały przedłożone lub ujawnione

po uprawomocnieniu się decyzji ostatecznej, a nie – jak twierdzi skarżący – po dacie wydania takiej decyzji. W niniejszej sprawie mogą mieć zatem znaczenie prawne tylko te z dowodów lub okoliczności, które zostały przedłożone lub ujawnione organowi rentowemu po dniu 10 listopada 2004 r.

Według skarżącego, istnienie dwóch decyzji organu rentowego, dotyczących wysokości zobowiązania za ten sam sporny okres (styczeń 1999 – sierpień 1999), świadczy o tym, że zaistniały nowe okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji ostatecznej, które miały wpływ na to zobowiązanie. Stanowisko to jest nieprawidłowe, ponieważ różnice w wysokości zobowiązań wnioskodawcy ustalonych w decyzji z dnia 11 lutego 2003 r. i decyzji z dnia 13 maja 2005 r. wynikają nie z błędnej oceny prawnej organu rentowego, lecz z tego, że w przypadku umorzenia należności decyzją z dnia 13 maja 2005 r. brak było podstaw prawnych do objęcia umorzeniem części składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek. Różnice te nie świadczą o tym, że przed dniem wydania decyzji ustalającej zobowiązania wnioskodawcy za niedopełnienie wskazanych wyżej obowiązków istniały okoliczności, mające wpływ na to zobowiązanie, tym bardziej, że skarżący nie określił tych okoliczności, które błędnie nazywa „nowymi.”

Z treści przepisu art. 83a ust. 1 wynika jednoznacznie, że przesłanką ponownego ustalenia zobowiązania mogą być jedynie nowe dowody lub okoliczności przedłożone lub ujawnione Zakładowi. Oznacza to, że wnioskodawca domagający się ponownego ustalenia zobowiązania jest obowiązany przedłożyć organowi rentowemu nowe dowody lub ujawnić organowi rentowemu okoliczności, które istniały przed dniem wydania decyzji ostatecznej ustalającej zobowiązanie wnioskodawcy. Oznacza to, że okoliczność, iż w dniu 3 stycznia 2000 r. wnioskodawca dokonał wpłat, które nie zostały uwzględnione w decyzji z dnia 11 lutego 2003 r., mogłaby być uznana okoliczność mającą wpływ na zobowiązanie ustalone tą decyzją, jednakże tylko pod warunkiem, że zostałaby ona ujawniona organowi rentowemu po dniu uprawomocnienia się decyzji z dnia 11 lutego 2003 r., a przed wydaniem decyzji w sprawie ponownego ustalenia zobowiązania na podstawie art. 83a ust. 1, czyli przed dniem 12 sierpnia 2005 r. Tymczasem, jak trafnie zauważył Sąd drugiej instancji, okoliczność ta została ujawniona w

postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, a zatem dopiero po wydaniu tej decyzji przez organ rentowy. Z tych samych przyczyn, nie można uznać nieskładania przez spółkę stosownych deklaracji rozliczeniowych w spornym okresie za okoliczność ujawnioną organowi rentowemu, skoro okoliczność tę wnioskodawca ujawnił dopiero w toku postępowania sądowego, tj. pismem z dnia 10.09.2007 r.

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.